

ПРОБЛЕМИ ВИПЛАТИ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ПРАЦІВНИКАМ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

І. І. ЧЕРНЕГА, аспірант

Уманський державний аграрний університет

В даній статті висвітлено та проаналізовано проблеми виплати заробітної плати працівникам аграрного сектору економіки.

В кінці XIX на початку XX століття заробітна плата являлась майже єдиним стимулом для найманої праці. На жаль, в Україні рівень доходів далеко не відповідає загальноєвропейським соціальним стандартам. Ситуація, що склалася на теперішній час в Україні по виплаті заробітної плати, зокрема в аграрному секторі економіки, є вкрай невтішною.

Через свою непривабливість праця в аграрному секторі економіки вважається однією з найнепрестижніших. Низька оцінка сільськогосподарської праці стала першою причиною зниження рівня її оплати, виникнення заборгованості по заробітній платі, що загостило соціально-економічну ситуацію на селі. Оплата праці в сільському господарстві перестала виконувати властиві їй стимулюючу і відтворювальну функцію.

На питання заробітної плати та необхідність підвищення її рівня звертали свою увагу такі вчені як І.В. Прокопа, І.Г. Кириленко, П.Т. Саблук, А.А. Соболевська, П.І. Гайдуцький та інші. Поряд з цим на сьогоднішній день існує проблема рівня заробітної плати в аграрному секторі а також проблема заборгованості по її виплаті.

Методика досліджень. Ефективність праці залежить від мотивації працівників, тобто від їх зацікавленості в результатах своєї діяльності. Стимулювання – це, насамперед, справедлива оплата праці. На сьогоднішній час заробітна плата, будучи єдиним джерелом існування для більшості найманого персоналу, є головним стимулом їх діяльності.

На даний час низький розмір оплати праці в аграрному секторі не дозволяє забезпечити навіть мінімальний рівень споживання. Низький рівень заробітної плати поряд з заборгованістю по її виплаті неминує призводить до кризи мотивації трудової діяльності. Наслідком цього стає низька трудова активність, неповне використання трудового потенціалу.

Результати досліджень. Низька оплата праці в аграрному секторі є найголовнішою причиною того, що люди не мають бажання працювати в даній галузі. Як видно з даних таблиці 1, в період з 1995 по 2005 роки рівень заробітної плати в сільському господарстві був найнижчий. У 1995 та 1996 роках найвищий рівень заробітної плати був у будівництві – 103 грн. та 154 грн. відповідно. З 1997 по 2005 роки включно найбільша заробітна плата була у сфері промисловості. У 2002 році рівень заробітної плати в лісовому

господарстві становив 271 грн., в рибному – 242 грн., в промисловості – 485 грн., в будівництві – 427 грн., а в сільському господарстві – лише 178 грн.

Так, у 2005 році у сфері промисловості заробітна плата складала 967 грн., а у сільському господарстві – 415 грн., що на 552 грн. менше. З 2000 по 2005 роки рівень середньомісячної заробітної плати у сільському господарстві підвищився з 111 грн. до 415 грн., тобто на 304 грн., для порівняння за цей же період у сфері лісового господарства заробітна плата підвищилась з 175 грн. до 668 грн., тобто на 493 грн., у рибному господарстві – з 145 грн. до 499 грн., тобто на 354 грн., у промисловості – з 302 грн. до 967 грн., тобто на 665 грн., у сфері будівництва – з 260 грн. до 894 грн., тобто на 634 грн.

1. Середньомісячна номінальна заробітна плата за видами економічної діяльності у середньому на одного штатного працівника¹
(гривень)

Роки	Сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги	Лісове господарство та пов'язані з ним послуги	Рибне господарство	Промисловість	Будівництво
1995	38	60	58	89	103
1996	68	109	89	153	154
1997	84	117	93	173	166
1998	89	116	90	186	184
1999	102	131	110	220	207
2000	111	175	145	302	260
2001	151	224	204	406	362
2002	178	271	242	485	427
2003	210	350	291	591	546
2004	295	498	375	743	709
2005	415	668	499	967	894

¹ БЕЗ НАЙМАНИХ ПРАЦІВНИКІВ СТАТИСТИЧНО МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЗАЙНЯТИХ У ФІЗИЧНИХ ОСІБ – СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Отже, на основі проведених розрахунків за даними державного комітету статистики України, ми можемо зробити висновок про те, що у сільському господарстві рівень заробітної плати був і є найнижчий, порівняно з іншими видами економічної діяльності.

Незважаючи на зростання рівня заробітної плати в останні роки, поряд з цим ще залишається актуальним питання заборгованості з її виплати. Так, на перше січня 2006 року сума заборгованості із виплати заробітної плати по Україні становила 960,3 млн. грн. (табл. 2).

2. Динаміка суми заборгованості із виплати заробітної плати по регіонах
(станом на початок року, млн. грн.)

Роки	Вінницька область	Черкаська область	Київська область	Україна
1997	137,9	112,4	136,0	4188,7
1998	151,9	159,2	196,6	5165,7
1999	210,4	210,1	219,1	6518,6
2000	219,3	210,5	224,4	6400,8
2001	161,9	161,3	188,9	4928,0
2002	92,2	68,4	97,6	2656,6
2003	91,9	63,6	97,7	2548,2
2004	70,0	45,9	72,4	2232,4
2005	47,1	25,9	37,2	1111,2
2006	50,8	26,5	29,4	960,3

Дані таблиці 2 свідчать, що протягом 1997-2005 років сума заборгованості із виплати заробітної плати значно коливається. Так, станом на 1 січня 2006 року в Україні сума заборгованості зменшилась на 3228,4 млн. грн., порівняно з сумою заборгованості станом на початок 1997 року. Найбільша сума заборгованості по Україні була у 1999 році - 6518,6 млн. грн. Починаючи вже з 2000 року спостерігаємо чітку динаміку зменшення заборгованості по виплаті заробітної плати. Так, вже у 2001 році по Україні ця сума становила 4928,0 млн. грн., що на 1472,8 млн. грн. менше порівняно з 2000 роком. Найбільш різке зниження суми заборгованості – на 2271,4 млн. грн. спостерігаємо в період з 2001 по 2002 роки, що становило відповідно 4928,0 млн. грн. та 2656,6 млн. грн. Протягом 2002-2003 заборгованість по виплаті заробітної плати знизилась на 108,4 млн. грн. У 2004 році сума заборгованості по Україні становила 2232,4 млн. грн., що на 315,8 млн. грн. менше, ніж у 2003 році (2548,2 млн. грн.). Загалом же, сума заборгованості по виплаті заробітної плати по Україні в період з 1999 по 2006 роки зменшилась на 5558,3 млн. грн.

Щодо розглянутих областей України, то сума заборгованості у всіх них була найбільшою у 2000 році – у Вінницькій області 219,3 млн. грн., у Черкаській області 210,5 млн. грн., у Київській – 224,4 млн. грн. Але у всіх цих областях, починаючи з 2000 року, прослідковується позитивна тенденція зменшення показника суми заборгованості по виплаті заробітної плати. Так, у Вінницькій області цей показник становив вже у 2001 році - 161,9 млн. грн., у 2002 році – 92,2 млн. грн., що на 69,7 млн. грн. менше. У 2003 році у Вінницькій області сума заборгованості становила 91,1 млн. грн., у 2004 році – 70 млн. грн., у 2005 році – 47,1 млн. грн. Загалом же, за період з 2000 по 2006 роки сума заборгованості по виплаті заробітної плати у Вінницькій області скоротилася з 219,3 млн. грн. до 50,8 млн. грн., що становить 168,5 млн. грн.

Аналізуючи дані таблиці 2, констатуємо факт щодо найбільшої суми заборгованості між розглянутими областями – з 2000 по 2004 роки найбільший

показник заборгованості спостерігався у Київській області, але станом на початок 2005 та 2006 років найбільша сума заборгованості по заробітній платі була у Вінницькій області - 47,1 млн. грн. та 50,8 млн. грн. відповідно.

Для більш детального розгляду заборгованості по виплаті заробітної плати, проаналізуємо показники за останні два роки по місяцям (табл. 3).

3. Заборгованість заробітної плати в 2005-2006 роках

(станом на 1 число, млн. грн.)

Місяці	Вінницька область		Черкаська область		Київська область		Україна	
	2005р.	2006р.	2005р.	2006р.	2005р.	2006р.	2005р.	2006р.
січень	47,1	50,8	25,5	26,5	37,2	29,4	1111,2	960,3
лютий	52,7	61,2	32,3	28,7	41,4	31,2	1225,9	1077,7
березень	58,5	57,1	39,5	29,2	43,2	31,6	1282,6	1059,4
квітень	64,9	52,2	41,5	28,4	42,7	29,5	1295,4	996,6
травень	66,9	50,9	42,2	28,3	41,3	29,3	1254,0	1024,8
червень	72,3	50,2	42,2	28,8	42,3	29,7	1301,7	1053,3
липень	73,4	50,0	40,1	28,0	42,2	30,0	1341,3	1101,0
серпень	70,7	47,1	37,5	27,8	42,7	29,1	1287,8	1089,1
вересень	58,8	44,8	34,3	28,4	39,2	29,7	1091,1	998,1
жовтень	53,7	41,1	33,2	25,6	36,3	29,0	1092,5	995,4
листопад	55,5	*	33,4	*	35,5	*	1121,4	*
грудень	54,9	*	31,5	*	35,6	*	1113,4	*

Дані таблиці 3 свідчать, що в Вінницькій області станом на початок 2005 та 2006 років була найбільша сума заборгованості порівняно з іншими розглянутими областями. Також, виходячи з даних таблиці 3, спостерігаємо невітійну динаміку зростання суми заборгованості виплати заробітної плати з січня по липень 2005 року – з 47,1 млн. грн. до 73,4 млн. грн., що становить збільшення суми на 55,8%. Але вже з липня по грудень 2005 року починається поступове зменшення цього показника. Так, на початок серпня 2005 року заборгованість становила 70,7 млн. грн. а вже на початок вересня – 58,8 млн. грн., що становить зменшення на 16,83%. З вересня по жовтень 2005 року по Вінницькій області відбулося зменшення суми на 8,7%. В період з липня 2005 року по грудень цього ж року в Вінницькій області сума заборгованості зменшилась на 25,5%, тоді як за цей же час в Черкаській області відбулось зменшення на 21,4%, в Київській області на 15,6%.

Загалом же, за період з січня 2005 року по січень 2006 року показники заборгованості по виплаті заробітної плати працівникам скоротилися по Україні на 13,6%, у Київській області на 21%, але за цей же період у Вінницькій та Черкаській областях сума заборгованості зросла відповідно на 7,8% та 3,9%.

При аналізі даних з січня по жовтень 2006 року, ми можемо зробити висновок про коливання суми заборгованості по виплаті заробітної плати. Так, у Вінницькій області заборгованість зросла лише з січня по лютий 2006 року

на 20,5%, у Черкаській та Київській областях відбулося зростання заборгованості з січня по березень 2006 року на 10,2% і 7,5% відповідно. Загалом же, з січня по жовтень 2006 року сума заборгованості в Вінницькій, Черкаській та Київській областях зменшилась відповідно на 19,1%, 3,4%, 1,4%.

Динаміку суми заборгованості по Україні по виплаті заробітної плати у 2005-2006 роках станом на 01.11.2006 року розглянемо на рис. 1.

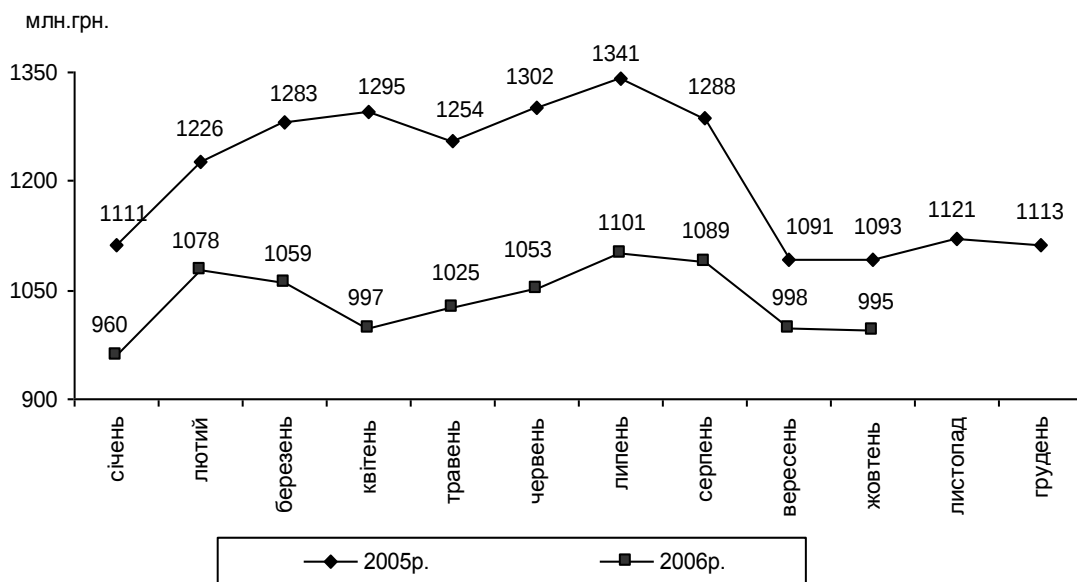

Рис.1. Динаміка суми заборгованості в Україні з виплати заробітної плати у 2005–2006 роках*
(станом на 1 число відповідного місяця)

* - станом на 01.11.2006 року

Сума заборгованості по Україні із виплати заробітної плати на 1 жовтня 2006 року перевищувала показник на початок року на 3,7%, або на 35,1 млн. грн. і складала 995,4 млн. грн. За відповідний період 2005 року цей показник зменшився на 1,7%, або на 18,8 млн. грн. У 2005 році відбулося зростання заборгованості з січня по квітень на 16,6%, що склало 184 млн. грн., також з травня по липень – на 6,9% або на 87 млн. грн., та з вересня по листопад – на 2,7% або на 30 млн. грн. У 2006 році зростання заборгованості відбулося лише з січня по лютий – на 12,3% або на 118 млн. грн. та з квітня по липень – на 10,4 % або на 104 млн. грн. Загалом же сума заборгованості виплати заробітної плати у 2006 році є значно нижчою за цей показник у 2005 році.

Висновки. Отже, починаючи з 2000 року по Вінницькій області і з 1999 року по всій Україні прослідковується позитивна динаміка зменшення суми боргу по виплаті заробітної плати. Збільшення рівня заробітної плати разом з зниженням рівня заборгованості з її виплати надасть подальший поступ підвищення пенсії та виплат соціальних допомог населенню, доходи якого повинні бути не нижчими за рівень прожиткового мінімуму.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.

1. Доходи населення / Статистичний збірник за 2004 рік / Державний комітет статистики України К.: 2005
2. Доходи населення / Статистичний збірник за 2005 рік / Державний комітет статистики України К.: 2006
3. Сільське господарство України за 2004 рік / Державний комітет статистики України К.: 2005
4. Сільське господарство України за 2005 рік / Державний комітет статистики України К.: 2006

В данной статье показан уровень заработной платы сельского хозяйства в сравнении с другими видами экономической деятельности. На основе данных управления статистики приведены данные уровня задолженности по выплате заработной платы по годам, а в 2005-2006 годах – по месяцам.

In given article the level of wages of agriculture in comparison with other kinds of economic activities is shown. On the basis of the data of management of statistics the data of a level of debts on payment of wages on years, and in 2005-2006 - on months are resulted.